

**O'ZBEKISTON YONG'OQZORLARI VA ULARNING AMALIY
AHAMIYATI**

201-guruh talabasi *Tursunboyeva Ma'mura*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O'zbekistondagi yong'oqzorlarning ahamiyati, ularning joylashuvi va rivojlanish istiqbollari yoritilgan. Yong'oqning iqtisodiy, ekologik va dorivor xususiyatlari batafsil tahlil qilinib, uning eksport salohiyati, tuproq eroziyasini oldini olishdagi roli va inson salomatligiga foydalari haqida ma'lumot berilgan. Shuningdek, yong'oq yetishtirishni rivojlantirish va ishlab chiqarish hajmini oshirish bo'yicha tavsiyalar keltirilgan.*

Annotation: *This article discusses the significance of walnut orchards in Uzbekistan, their geographical distribution, and development prospects. The economic, ecological, and medicinal properties of walnuts are analyzed in detail, highlighting their export potential, role in preventing soil erosion, and benefits for human health. Additionally, recommendations for improving walnut cultivation and expanding its production are provided.*

Kalit so'zlar: *Yong'oqzorlar, O'zbekiston, iqtisodiy ahamiyat, ekologiya, eksport, dorivor xususiyatlar, agrotexnologiya, tabiiy resurslar, tog'li hududlar.*

O'zbekiston yong'oqzorlari mamlakatning turli hududlarida, asosan tog' oldi va tog'li hududlarda uchraydi. Yong'oqzorlar asosan Farg'ona vodiysi, Samarqand, Jizzax, Surxondaryo, Namangan, Toshkent va Qashqadaryo viloyatlarida joylashgan. Yong'oq daraxtlari tabiiy holda o'sishi bilan birga, sun'iy ravishda ekib, sanoat bog'lari ham tashkil etilmoqda.

Yong'oqzorlari va ularning ahamiyati.

1. Iqtisodiy ahamiyati: Yong'oq mevalari oziq-ovqat sanoati uchun muhim mahsulot hisoblanadi. Yong'oq yog'i, shirinliklar, non mahsulotlari va boshqa mahsulotlar ishlab chiqarishda ishlatiladi. Yong'oq yog'ochi mebelsozlik, hunarmandchilik va qurilish materiallari tayyorlashda qo'llaniladi. Eksport uchun muhim mahsulot bo'lib, xalqaro bozorlar talabiga javob beradi.

2. Ekologik ahamiyati: Tog'oldi va tog'li hududlarda yong'oqzorlar tuproq eroziyasining oldini oladi. O'rmon sifatida biologik xilma-xillikni saqlab qolishga yordam beradi. Havoni tozalash va kislorod ishlab chiqarish jarayonida muhim rol o'ynaydi.

3. Dorivor ahamiyati: Yong'oq tarkibida ko'plab vitamin va minerallar mavjud bo'lib, xalq tabobatida immunitetni mustahkamlash va yurak-qon tomir tizimini yaxshilash uchun ishlatiladi. Yong'oq yog'i va barglaridan dorivor preparatlar tayyorlanadi.

4. Agronomik ahamiyati: Yong'oq daraxti uzoq umr ko'radi va kam parvarish talab qiladi. U bog'dorchilikda foydali ekinlardan biri bo'lib, ekotizimga ijobiy ta'sir qiladi. O'zbekiston yong'oqzorlari nafaqat milliy iqtisodiyot, balki ekologiya va sog'liq uchun ham katta ahamiyatga ega. Shu sababli, ularni rivojlantirish va saqlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

O'zbekistonning tabiiy sharoiti va iqlimi turli xil mevali daraxtlarni, jumladan, yong'oqzorlarni rivojlantirish uchun qulay hisoblanadi. Yong'oq (*Juglans regia*) – yuqori iqtisodiy va ekologik ahamiyatga ega bo'lgan qimmatbaho daraxt hisoblanib, uning mevasi oziq-ovqat, dorivor va sanoat maqsadlarida keng qo'llaniladi. Ushbu maqolada O'zbekiston yong'oqzorlarining holati, ularning ekologik va iqtisodiy ahamiyati, shuningdek, sohaga oid istiqbolli yo'nalishlar yoritiladi.

O'zbekistonda Yong'oqzorlarning Holati

O'zbekistonning tog'li va tog'oldi hududlari yong'oq yetishtirish uchun eng qulay hisoblanadi. Yong'oqzorlar asosan:

Farg'ona vodiysi,

Toshkent viloyati,

Samarqand va Jizzax viloyatlari,

Qashqadaryo va Surxondaryo viloyatlari,

Namangan va Andijon viloyatlari hududlarida joylashgan.

Tabiiy yong'oqzorlar asosan tog'li hududlardagi tabiiy o'rmonlar tarkibida uchraydi. So'nggi yillarda esa yong'oqzorlarni sun'iy ko'paytirish bo'yicha qator loyihalar amalga oshirilmoqda.

Yongʻoqning Amaliy Ahamiyati

1. Iqtisodiy ahamiyati

Eksport mahsuloti: Yongʻoq mevasi Oʻzbekistonda ichki va tashqi bozorda katta talabga ega. Ayniqsa, Xitoy, Turkiya va Rossiya davlatlariga eksport qilinmoqda.

Qimmatbaho yogʻ: Yongʻoq yogʻi farmatsevtika va kosmetika sohalarida yuqori baholanadi.

Taomlar uchun muhim mahsulot: Yongʻoq oʻzining yuqori kaloriyali tarkibi bilan qandolatchilik, shirinliklar, salatlar va boshqa taomlarda ishlatiladi.

2. Ekologik ahamiyati. Eroziyaga qarshi kurash: Togʻoldi hududlarda yongʻoqzorlar tuproq eroziyasining oldini olishga yordam beradi.

Havoni tozalash: Yongʻoq daraxtlari havoni tozalashda muhim rol oʻynaydi va kislorod ishlab chiqaradi.

Biologik xilma-xillikni saqlash: Yongʻoqzorlar turli hayvon va hasharotlar uchun tabiiy yashash muhitini yaratadi.

3. Tibbiy va dorivor ahamiyati

Immunitetni mustahkamlash

Oʻzbekistonda yongʻoqzorlar ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan muhim ahamiyatga ega. Ular tuproq eroziyasini oldini olish, havo sifatini yaxshilash va barqaror qishloq xoʻjaligini rivojlantirishda katta rol oʻynaydi. Yongʻoqning oziq-ovqat, farmatsevtika va yogʻoch sanoatidagi keng qoʻllanilishi uning yetishtirish hajmini oshirish va eksport salohiyatini kuchaytirish uchun muhim omil hisoblanadi.

Mavjud yongʻoqzorlarni saqlash va kengaytirish, yangi intensiv bogʻlar yaratish, ilgʻor agrotexnologiyalarni joriy etish va mahalliy hamda xalqaro bozor talablariga mos mahsulot yetishtirish Oʻzbekiston yongʻoqchilik sohasining yanada rivojlanishiga xizmat qiladi. Shuningdek, seleksiya va genetik tadqiqotlarni rivojlantirish orqali yuqori hosildor va kasalliklarga chidamli navlarni yaratish muhim vazifalardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

1. Abdullayev, Sh. (2020). Oʻzbekiston mevali daraxtlari va ularning agrotexnikasi. Toshkent: Oʻzbekiston Fanlar Akademiyasi.

2. Xolmatov, U. (2018). Yong‘oq yetishtirishning zamonaviy usullari. Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti.
3. O‘zbekiston Respublikasi Qishloq xo‘jaligi vazirligi (2023). O‘zbekistonda yong‘oq eksporti va bozor tahlili. Rasmiy hisobot.
4. Rahimov, D. (2019). O‘rmon xo‘jaligi va ekologiya. Toshkent: «O‘qituvchi» nashriyoti.